

NUMA POMPILIUS

Nagy királyuk halála után az atyák feladata volt, hogy új királyt jelöljenek, akit aztán a nép megerősít hatalmában. De az atyák között nem volt egyetértés. A szabin atyák - mert a szabinokkal való egyesülés után ezekből is százát a szenátusba emelt Romulus - attól tartottak, hogy ha római származású királyt választanak, teljesen kicsúszik kezükből a hatalom; a római szenátorok viszont szabin királyt nem akartak. De ha a király személyében nem tudtak is megegyezni, abban egyetértettek, hogy király nélkül nem maradhat Róma. A seregnek nincs vezére, az államnak nincs feje, ebből csak zűrzavar támadhat. Ezért a *rex*, a király helyébe *interrexet*, ideiglenes, közbenső királyt választottak maguk közül, mégpedig úgy, hogy öt napig tartott egynek-egynek az uralma, amikor megilleték a király jelvényei és a lictorok. Öt nap múlva át kellett adnia a hatalmat a soron következőnek. Ez volt Rómában az *interregnum* kora, mely egy évig tartott. A nép azonban ismét zűzolódni kezdett, nem tetszett neki, hogy egy igazi király helyett száz ideiglenes legyen. Az atyák, akik már túlságosan beleélték magukat a hatalom birtoklásába, és nem nagyon siettek az új király választásával, erre jobb belátásra tértek. Haladék nélkül új királyt jelöltek, akiben - bár szabin származású volt - a római szenátorok is megegyeztek. Egyhangúan elhatározták, hogy Numa Pompiliusra szálljon a hatalom. Numa Pompilius Curesban lakott, és ismert volt messze földön igazságosságáról és bölcsességéről. Nem volt nála senki jártasabb a jogban, a törvények magyarázásában. Ha valamely vitás kérdés merült fel, akár az istenek tiszteletére, akár az emberek egymás közti ügyére vonatkozólag, ő bölcsen és igazságosan döntött. Ezért azután a szenátus követeket küldött hozzá, és Rómába hívta. Miután megérkezett, nagy elődje, Romulus példájára ő is *auguriumot*, madár jóslatot kért, hogy kérdezzék meg személye felől az isteneket. A madárjós (*augur*) felvezette a Capitoliumra a fellegvárhoz, és ott dél felé fordulva egy köre leültette. Az augur, fejét befödve, Numa balján foglalt helyet, miközben jobb kezében csomótlan, görbe botot tartott, a *lituust*. Majd az istenekhez fohászolva, botjával az ég boltozatán előbb keletről nyugatra, azután északról délre egy-egy képzelte vonalat húzott, és négyzetű területet határolt el. Előtte volt kelet, háta mögött nyugat, jobbra volt dél, balra észak. Majd a lituust bal kezébe véve, jobbját Numa fejére tette, és így fohászolt:

- Jupiter atya, ha ennek a Numa Pompiliusnak, akinek én a fejére teszem jobbjomat, szabad Róma királyának lennie, add ezt világos jellel tudunkra azon határok között, melyeket megjelöltem. Kérlek, küldj madarakat, és bal felől mennydörgéssel add jelét beleegyezésednek.

Jupiter a kért jósjeleket rövid idő alatt kegyesen megadta, és Numa így elnyerte a királyságot, leereszkedett a *templomból*. Így hívták ugyanis azt a négyzetű területet, melyet az augur a madárjelek megfigyelése céljából az égen, majd ennek megfelelően a földön kijelölt. A szenátus és a nép örömmel járult hozzá az istenek akaratához. Rómát annak idején erő és fegyverek alapították. Most Numa Pompilius hozzáfogott, hogy újjraalapítsa joggal, törvénnyel, erkölcsökkel. Mivel szent meggyőződése volt, hogy Róma népét harci zaj közben nem lehet szelídebb erkölcsökhöz szoktatni - hiszen a háború eldurvítja a lelkeket -, elhatározta, hogy templomot épít, mely állandóan a békét hirdeti. A kétarcú istennek, *Janus*nak temploma volt ez. Ha kapuja tárva volt, jelezte, hogy az állam serege harcban áll, ha pedig zárva, azt mutatta, hogy béke honol Rómában. Numa bezáratta Janus templomának kapuját. A szomszédos népekkel szövetséget kötött. De hogy ne ellenkezzék Romulus utolsó parancsával, hogy tudniillik Rómában törődjenek a hadi dolgokkal, a katonákkal sűrűn gyakorlatokat végeztetett, hogy szükség esetén harcra készen álljanak, és el ne puhuljanak. Az istenek tiszteletére szertartásokat rendelt, amelyekről azt hirdette, hogy *Egeria* istennőtől tanulta ezeket. Továbbá papokat választott, akik a kötelező áldozatokat bemutatták. Ámde a régi dicső harcok emléke még mindig sok emberben élt. "Az volt a szép idő - mondogatták -, mikor férfi férfi ellen harcolt, mikor Róma hatalmától minden szomszédos nép rettegett. Nyissuk ki Janus kapuját, és induljunk harcba, különben nem érdemeljük meg a római nevet." Mikor erről Numa tudomást szerzett, Jupiterhez könyörgött, hogy erősítse őt meg hatalmában a nép előtt. ...Hatalmas vihar tombolt. Az Aventinus hegyi erdők megremegettek, zengett a hegy orma, s a föld megsüppedt az

isten súlya alatt: Jupiter égi nyilát röpítette oda. Megremegett a király szíve, testét elhagyta a vér, félelmében hajszájai az égnek meredtek. Amikor végre visszatért belé az élet, még mindig remegve megszólalt: - Ó, magas istenek királya és atyja, mondd, hogyan engesztelhetjük ki legbiztosabban mennyköveidet? Talán úgy, ha tiszta a kezünk, mellyel oltárododat illetjük? Ha kegyesen szól a száj, amikor kér tőled valamit? Felelj, ó, Jupiter atya!

Az isten helybenhagyóan bólintott. Hanem ezután olyan beszédbe kezdett, ami a királyt zavarba ejtette, mert sem kétértelmű nem volt, sem világos beszéd. Így szólott Jupiter:

- Vágd le fejedt...

- Engedelmeskedünk! - csapott rá a király. - Kiássuk kertjeimben s levágjuk a *hagyma* fejét! Az isten azonban folytatta:

- De emberét!

- Kapj hát hajfűrtöket! - válaszolt az. Ez azonban valami elevent követelt, mire Numa:

- Halakat!

Jupiter elmosolyodott.

- Nem bánom, engeszteld halakkal villámaimat, hős, akivel még istenek is szívesen beszélgetnek. Hanem holnap, amikor *Phoebus* újra égre emeli fényes kerekét, uralkodásodnak erős zálogát fogom átnyújtani - szólt, s szavára nagyot dördült az ég. Az isten a magas égbe emelkedett, és az áhítatba merült Numát magára hagyta. A király boldog örömmel tért haza, s a polgároknak elmondta, mi történt. Hanem azok hitték is, nem is a beszédét.

- Majd fogtok nekem himni - volt Numa válasza erre a közönyre -, ha szavaimat siker koronázza! Gyertek csak oda holnap, majd meghalljátok! Amikor a Nap fényes gömbjét teljesen a földek fölé emelte már, Jupiter megadja nekünk uralmunk legbiztosabb zálogát. A nép szétszéledt. Most se igen hitték.

- Hol van még a holnap? - mondogatták. - De hát majd meglátjuk!

Még alig ült el a hajnali harmat, már sokan összegyűltek a kijelölt helyen. A király is megjelent lictorai kíséretében, és leült jávorfa trónusára, körülötte az egyre szaporodó tömeg. Mikor Phoebus a látóhatár peremén feltolta az égre fényes korongját, a király felállt, és csendet parancsolt. Fejét fehér lepel borította. Két kezét az ég felé emelte, majd így imádkozott:

- Megígért ajándéknak itt az ideje. Adj, Jupiter atya, bizonyosságot szavaidhoz!

Még be sem fejezte rövid imáját, mikor az ég bal sarkából rettentő csattanás hallatszott. Nem volt egyetlen felhő sem az égen, az isten derült égből küldte beleegyezését. Háromszor dördült meg az ég, három villám hasította a levegőt, és íme, az emberek ámulatára az ég közepe hasadozni kezdett. Hasadékán keresztül pedig egy kerek pajzs ereszkedett le könnyen libegve, és gyorsan közeledett a földhöz. Most már senki sem vonta kétségbe Jupiter akaratát, s a nép ujjongása az eget verte. Numa mindjárt hálaáldozatot mutatott be Jupiternek. Tulkot ölték tiszteletére, mely még soha nem hajtott igába a nyakát. Azután felemelte a földről a kerek pajzsot, és elnevezte *ancilénak*. Hogy pedig Jupiternek ez az ajándéka és kegyelmének záloga el ne vesszen, vagy méltatlan kézbe ne kerüljön, a király Mamurius kovács által még tizenegy teljesen azonos veretű pajzsot készíttetett, úgyhogy nem lehetett tudni, melyiket küldte az isten, és melyek a Mamurius által készíttetek. Papi testületet is rendelt a pajzsok mellé, melynek tizenkét tagja volt. Ezeknek a *Salius-papok*nak kötelességük volt minden év márciusában táncolva, dalolva körülvinni a pajzsokat a városban. A Salius-papok ünnepi öltözete ez volt: himzett *tunica*, ezen ércpáncél, felül tóga, fejükön hegyes süveg, oldalukon kard, bal karjukon a szent pajzs, jobbjukban papi bot. A menet élén kürtösök haladtak. Oltárok és templomok előtt megállva, a Salius-papok haditáncot jártak, szent dalokat énekeltek, miközben botjukkal a szent pajzsra ütöttek. A Salius-papok dalait maga Numa Pompilius írta, s ezekben Jupiteren kívül Marsot, Janust és *Minervát* dicsőítette, és megemlékezett a pajzsok mesteréről, Mamurius kovácsról is, aki munkájáért nem fogadott el jutalmat, hanem azt kérte, hogy nevét a Salius-papok éneke örizzze meg. A király teljesítette kérését. A Salius-papok énekük végén megemlékik és dicsőítik Mamurius nevét.